

Трибуна аспіранта

УДК 343.35

DOI <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-2-26>

Тетяна БОРИСЕНКО

ад'юнкт кафедри кримінального права та кримінології
(Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)
borisenko89@ukr.net

ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ЗА СТАТТЕЮ 201-2 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У ході дослідження, яке проводиться у цьому напрямі, проаналізовано норми ст. 201-2 Кримінального кодексу України «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги», а також чинники, які впливають на кваліфікацію за даною статтею.

Кваліфікація будь-яких правопорушень виконує важливу роль, оскільки оцінка протиправного діяння породжує наслідки різного рівня, які, своєю чергою, впливають на суспільство, його взаємовідносини.

Кваліфікація кримінальних правопорушень має велике значення, оскільки відбувається саме оцінка суспільно небезпечного винного діяння (дії або бездіяльності), яке несе найбільшу шкоду для суспільства.

Неправильна кваліфікація кримінальних правопорушень може призвести до негативних наслідків як для осіб, які скоїли правопорушення, так і для суспільства у цілому.

Якщо звернутися до ст. 201-2 КК, то її норми можна трактувати по-різному, тому на практиці можуть виникати проблемні питання під час кваліфікації за вказаною статтею.

Стаття передбачає завеликий розмір гуманітарної допомоги, благодійних пожертв та безоплатної допомоги, необхідний для притягнення до кримінальної відповідальності. Якщо цей розмір буде менший, аніж передбачено у статті, то незрозуміло, як кваліфікувати дії особи, оскільки адміністративної відповідальності за незаконні дії з гуманітарною допомогою, благодійними пожертвами та безоплатною допомогою немає. Саме тому важливо вирішити це питання на законодавчому рівні.

У статті проаналізовано норми ст. 201-2 КК України на предмет проблемних питань, які можуть виникати під час кваліфікації за даною статтею. Наведено пропозиції щодо вдосконалення даної правової норми.

Ключові слова: гуманітарна допомога, благодійні пожертви, безоплатна допомога, суспільно небезпечне діяння, кваліфікація кримінального правопорушення.

Постановка проблеми. Предметом ст. 201-2 КК України виступають гуманітарна допомога, благодійні пожертви та безоплатна допомога, визначення яких містяться в ЗУ «Про гуманітарну допомогу» і ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Проте не в усіх випадках, де предметом є вищевказане, діяння кваліфікується за ст. 201-2 КК України. Є випадки, коли правова кваліфікація здійснюється за ст. 190 КК України та ст. 191 КК України.

Окрім того, під час проведення досудового розслідування за ст. 201-2 КК України не завжди з'ясовуються всі обставини скоєного правопорушення, і, як результат – виправдувальний вирок. Сьогодні є два виправдувальні вироки за ч. 3 ст. 201-2 КК України.

Із метою виявлення причин прийняття саме таких рішень необхідно розглянути вироки, де дії особи кваліфіковано як кримінальні правопорушення проти власності, а також виправдувальні вироки. Аналіз цих рішень допоможе конструктивно зазначити пропозиції щодо вдосконалення норми досліджуваної статті.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми, показує, що питаннями кримінальної відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги займалися такі вчені, як: О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, О.В. Кришевич, О.К. Марін, А.В. Шевчук, О.М. Боднарук та ін.

Мета статті. Проаналізувати норми ст. 201-2 КК України на предмет проблемних питань, які можуть виникати під час кваліфікації за даною статтею, а також запропонувати шляхи їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до основного питання, з'ясуємо, як і коли виникла дана правова норма.

Із початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації (24 лютого 2022 р.) із різних країн світу в Україну почала надходити гуманітарна допомога у великих масштабах.

За інформацією Комітету Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів, отриманої за запитом від виконавчої гілки влади, загальний обсяг гуманітарної допомоги, що надійшла в Україну за січень-травень 2022 р., становить 3,9 тис. т.

Надходження гуманітарної допомоги для України було оформлено на адресу 180 благодійних фондів та організацій від 29 країн-донорів.

За даними Державної митної служби України, основними країнами-донорами були:

- Німеччина – 36% загальних обсягів гуманітарної допомоги (1,4 тис. т);
- Сполучені Штати Америки – 17% (683 тонни);
- Польща – 11% (422 т);
- Нідерланди – 8% (314 т);
- Швеція – 6% (246 т).

Серед основних товарів гуманітарної допомоги, що експортувалися, можна виокремити такі: готові текстильні вироби (одяг, взуття та ін.), меблі, постільні речі, матраци, світильники, збірні будівельні конструкції, іграшки, спортивний інвентар, засоби наземного транспорту [10].

Обсяги такої допомоги були великими, а процес її надання та розподілу не був урегульований, чим і скористалися ті, хто вирішив збагатитися на продажі наданої допомоги.

Поширення таких випадків призвело до обурення в суспільстві і необхідності законодавчого врегулювання.

Так, Законом України від 24 березня 2022 р. № 2155-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» (набув чинності 03.04.2022) Кримінальний кодекс України доповнено новою ст. 201-2 «Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги» [12].

Якщо звернутися до статистичних даних Офісу Генерального прокурора, то можемо побачити таке.

У 2022 р. за ст. 202-1 КК України зареєстровано 384 кримінальні провадження, з яких: у 58 провадженнях особам повідомлено про підозру; 25 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 74 провадження закрито [6].

У 2023 р. за вказаною статтею зареєстровано 189 кримінальних проваджень, з яких: у 36 провадженнях особам повідомлено про підозру; 25 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 60 проваджень закрито [7].

У 2024 р. таких проваджень зареєстровано 107, з яких: у 26 провадженнях особам повідомлено про підозру; 12 проваджень спрямовано до суду з обвинувальним актом та 12 проваджень закрито [8].

За січень-квітень 2025 р. зареєстровано 43 провадження, з яких: у 7 провадженнях особам повідомлено про підозру; 4 провадження спрямовано до суду з обвинувальним актом та 1 провадження закрито [9].

Згідно з даними Єдиного державного реєстру судових рішень, у 2022–2024 рр. судом винесено 40 вироків за ч. 3 ст. 201-2 КК України, з яких – 35, де предметом є гуманітарна допомога, це 88% від загальної кількості вироків [5].

Станом на 07.05.2025 у Єдиному державному реєстрі судових рішень за 2025 р. знайдено п'ять вироків за ч. 3 ст. 201-2 КК України, де також предметом виступає гуманітарна допомога [5].

Так, дійсно, саме факти продажу гуманітарної допомоги є найпоширенішими серед кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 201-2 КК України. Проте чи завжди дії особи кваліфікуються за ч. 3 ст. 201-2 КК України? На практиці є випадки, коли дії особи кваліфікуються як кримінальні правопорушення проти власності (ст. ст. 190, 191 КК України). Або кваліфіковано за ст. 201-2 КК України, але не з'ясовано всі обставини скоєного правопорушення, і, як результат – виправдувальний вирок.

Сьогодні є два виправдувальні вирок за ч. 3 ст. 201-2 КК України. Розглянемо ці вирок за метою виявлення причин винесення такого рішення судом.

Так, вирок Дарницького районного суду м. Києва від 05.04.2024 у справі № 753/13638/22 особу в пред'явленому обвинуваченні за ч. 3 ст. 201-2 КК України визнано невинуватим та виправдано на підставі п. 3 ч. 1 ст. 373 КПК України за недоведеністю в діянні останнього складу даного кримінального правопорушення [1].

У судовому засіданні встановлено, що вказане у деклараціях майно дійсно було ввезено на територію України як гуманітарна допомога, проте ще 2 квітня, 8 квітня, 10 квітня 2022 р. передано відповідним військовим частинам, що підтверджується актами приймання-передачі виробів.

Суд доходить висновку, що товар, указаний у деклараціях як гуманітарна допомога, не перебував і не міг перебувати на складі 26 травня 2022 р. під час проведення обшуку, оскільки ще у квітні 2022 р. був переданий за належністю.

Також стороною захисту було надано суду контракти з додатками до них, із яких убачається, що ДП ДГЗП «Спецтехноекспорт», окрім гуманітарної допомоги, закуповувало у іноземних компаній за власні кошти бронежилети, плитоноски, каски (шоломи), аптечки, які ввозилися на митну територію України відповідності до ч. 4-1 Прикінцевих та перехідних положень МК України та ч. 32 Підрозділу 2 ПК України зі звільненням від оподаткування ввізним митом та ПДВ, а не як гуманітарна допомога, та які зберігалися на складі під час обшуку.

Також судом під час дослідження протоколу обшуку від 26 травня 2022 р. та перегляду додатку до протоколу (відеозапису) встановлено, що орган досудового розслідування, вилучаючи майно, яке знаходилося на складі, жодним чином його не ідентифікував, а лише вказав кількість, без опечатування. Указане, на переконання суду, не дає підстав беззаперечно стверджувати, що вилучені під час обшуку бронежилети, пластини та засоби індивідуального захисту належать до гуманітарної допомоги.

У цьому разі ми бачимо, що під час досудового розслідування не підтверджено належність вилучених предметів до гуманітарної допомоги (документи, які підтверджували б це, у матеріалах справи відсутні).

Оскільки предмет (тут гуманітарна допомога) у кримінальних правопорушеннях, передбачених ст. 201-2 КК України є обов'язковою ознакою об'єкта, то його відсутність указує і на відсутність самого злочину.

Вироком Святошинського районного суду м. Києва від 01.11.2024 у справі № 759/1547/23 особу за пред'явленим обвинуваченням у вчиненні злочину, передбаченого ч. 3 ст. 201-2 КК України, також визнано невинним та виправдано у зв'язку з недоведеністю участі обвинуваченого у вчиненні даного злочину [4].

У цьому разі під час досудового розслідування підтверджено належність вилучених автомобілів до гуманітарної допомоги (декларації та інші документи, які оформляються під час увезення автомобілів на територію України).

А от що стосується мети продажу вищезазначених автомобілів – отримання прибутку, то обвинувачений зазначений факт категорично заперечував. На підтвердження своїх доводів він пояснив, що саме за свої кошти в сумі 6 500 доларів США придбав автомобілі та в подальшому проводив ремонтні роботи за власні кошти. Об'єктивно це підтверджується видатковими накладними, договорами купівлі-продажу автомобілів та протоколами допиту свідків.

Окрім того, суд не погодився з доводами прокурора про те, що обвинувачений учинив продаж автомобілів, що належали до гуманітарної допомоги, у значному розмірі.

Стороною обвинувачення у цій частині суду було надано висновок експерта № 44 від 23.11.2022, відповідно до якого ринкова вартість автомобіля KIA SORENTO, становить 229 725 грн, а ринкова вартість автомобіля LAND ROVER FREELANDER – 211 399,02 грн.

Водночас суд не взяв зазначену експертизу як доказ з урахуванням того, що експертом під час визначення вартості автомобілів не враховано суттєві обставини, а саме, що зазначені автомобілі не були розмитнені та не мали державної реєстрації на території України, а також не враховано особливості їхнього технічного стану.

У зв'язку із цим за клопотанням сторони захисту судом була призначена додаткова судова транспортно-товарознавча експертиза. Відповідно до висновку експерта № 5 ТзОВ «Судово-експертне бюро України» від 23.05.2024, вартість зареєстрованого у Польській Республіці автомобіля KIA SORENTO без урахування витрат на його розмитнення і реєстрацію в Україні становила 92 621 грн. Вартість зареєстрованого у Польській Республіці автомобіля LAND ROVER FREELANDER без урахування витрат на його розмитнення і реєстрацію в Україні становила 53 743,28 грн.

А за таких обставин діяння, яке відповідає диспозиції ч. 1 ст. 201-2 КК України, а відповідно, і ч. 3 ст. 201-2 КК України, має бути вчинене у значному розмірі (неоподатковуваний мінімум у 2022 р. – $1240,50 \times 350 = 434175,00$ грн.) А виходячи із зазначеної експертизи, яку суд бере за основу, вона становить $92621 + 53743,28 = 146364,28$ грн.

З останнім твердженням суду ми не погоджуємося, оскільки вважаємо, що для кваліфікації за ч. 3 ст. 201-2 КК України значний розмір не потрібен, а достатньо самого діяння (тут продаж гуманітарної допомоги). Дії особи необхідно кваліфікувати за ч. 2 чи ч. 3 незалежно від вартості товарів гуманітарної допомоги.

Ця думка є слушною, оскільки в ч. ч. 2 та 3 ст. 201-2 КК указується на вчинення дій, а не на завдану шкоду. Такої думки дотримуються і судді Верховного Суду України.

Так, Велика Палата Верховного Суду в Постанові № 13-57к18 від 05 грудня 2018 р. (справа № 301/2178/13-к) дійшла висновку про те, що об'єктивний бік злочину, передбаченого ч. 2 ст. 365 КК України, вичерпується діями, які явно виходять за межі наданих працівнику правоохоронного органу прав чи повноважень і містять принаймні одну з ознак: супроводжуються насильством або погрозою застосування насильства, застосуванням зброї чи спеціальних засобів або болісними і такими, що ображають особисту гідність потерпілого, діями за відсутності ознак катування. Заподіяння наслідків у вигляді істотної шкоди

в розумінні п. 3 примітки до ст. 364 КК України не є обов'язковою умовою для кваліфікації дій за ч. 2 ст. 365 КК України [11].

На вирок Святошинського районного суду м. Києва від 01.11.2024 у справі № 759/1547/23 прокурором подано апеляцію, на 10 червня 2025 р. призначено апеляційний розгляд (ухвала Київського апеляційного суду від 06.03.2025 у справі № 759/1547/23) [13].

Наявність виправдувальних вироків говорить про те, що під час досудового розслідування не досліджено всі обставини кримінального провадження, що є вкрай важливим для прийняття неупереджених та законних рішень.

Під час кваліфікації дій особи за ст. 201-2 КК України необхідно передусім з'ясувати, чи дійсно предметом учиненого кримінального правопорушення є гуманітарна допомога, благодійні пожертви чи безоплатна допомога. Приналежність таких предметів має підтверджуватися документально (митні документи, декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, накладні, договір про перевезення вантажу тощо).

Окрім того, необхідно встановити, що дії особи полягали саме в продажі товарів (предметів) гуманітарної допомоги або використанні благодійних пожертв, безоплатної допомоги або укладанні інших правочинів щодо розпорядження таким майном.

Скоюючи кримінальне правопорушення, передбачене ст. 201-2 КК України, особа прагне незаконно збагатитися сама чи збагатити інших осіб шляхом учинення вищезазначених дій. Особа також повинна усвідомлювати суспільно небезпечний характер своїх дій, передбачати негативні наслідки та бажати їх настання (прямий умисел). Від цих дій страждає не окрема особа, а суспільство у цілому. Військові не отримують зброю, амуніцію, транспортні засоби, ліки, продукти харчування тощо. Особи, які постраждали від військової агресії РФ, не отримують життєво необхідну їм допомогу (продукти, одяг, ліки тощо). Окрім того, необхідно встановити наявність корисливого мотиву та мету збагачення, які притаманні кримінальному правопорушенню, передбаченому ст. 201-2 КК України.

Тепер розглянемо випадки, коли дії особи кваліфікуються як кримінальні правопорушення проти власності, де предметом виступає гуманітарна допомога.

Так, вирокм Немирівського районного суду Вінницької області від 27.03.2025 у справі № 930/3073/24 встановлено, що представником благодійної організації «Благодійний фонд «Національний шлях» 06.06.2022 увезено на митну територію України автомобіль марки Nissan моделі Navara DCI Aventyra A 2006 р. випуску, який відповідно до Декларації про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою, відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 174 від 01.03.2022 «Деякі питання пропуску гуманітарної допомоги через митний кордон України в умовах воєнного стану», визнаний гуманітарною допомогою під час перетину державного кордону України. У подальшому 06.06.2022 даний транспортний засіб передано для виконання бойових завдань військовослужбовцю військової частини.

29.12.2022 військовослужбовець загинув під час виконання бойового завдання із захисту Батьківщини, після чого його дружина в липні 2023 р. звернулася про допомогу в ремонті автомобіля для того, щоб у подальшому передати його безоплатно на потреби Збройних сил України.

Особа, відремонтувавши вказаний автомобіль, зберігав його у себе, достовірно знаючи про його цільове призначення та встановлену Законом України «Про гуманітарну допомогу» заборону на продаж гуманітарної допомоги, вирішив учинити діяння, спрямоване на незаконний продаж зазначеного автомобіля з метою отримання прибутку для себе.

Реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на заволодіння чужим майном шляхом обману, особа в жовтні 2023 р. продав вищевказаний автомобіль, отримавши гроші в розмірі 100 тис грн.

Дії особи кваліфіковано за ч. 1 ст. 190 КК України та визнано судом винним у вчиненні вказаного кримінального правопорушення, призначено йому узгоджене сторонами

угоди про примирення покарання у виді штрафу в розмірі двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 34 тис грн. [2].

Чому в даному разі дії особи не кваліфіковано за ч. 3 ст. 201-2 КК України?

Автомобіль благодійною організацією (отримувачем гуманітарної допомоги) був переданий військовому (набувачу) та перебував у його користуванні та використовувався за цільовим призначенням.

У подальшому вказаний автомобіль опинився в особи засудженого, який, знаючи про його цільове призначення, продав його, заволодівши грошовими коштами в сумі 100 тис грн. шляхом обману.

Саме шляхом обману, оскільки особа, розуміючи, що не мала права розпоряджатися вказаним автомобілем (знаходився на ремонті), увела іншу особу (покупця) в оману, незаконно заволодівши його грошовими коштами.

Діяння (продаж гуманітарної допомоги) підпадає під ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України.

Із суб'єктивного боку кримінальне правопорушення скоєне з прямим умислом, із корисливих мотивів та метою збагачення. Проте умисел особи був спрямований не на продаж гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку, а на заволодіння чужим майном шляхом обману.

Щодо суб'єкта, то за ст. 201-2 КК України ним не може бути будь-яка фізична особа, якій на момент скоєння кримінального правопорушення виповнилося 16 років (загальний суб'єкт).

На нашу думку, це особи, які займаються благодійною діяльністю (представники благодійних організацій, волонтери, отримувачі гуманітарної допомоги), а також які хоча й не здійснюють таку діяльність, проте гуманітарна допомога чи пожертви їм були ввірені благодійними організаціями чи перебували в їх віддані для транспортування, передачі іншим благодійним організаціям тощо.

А в даному разі особа не здійснювала благодійну діяльність і ніяким чином із нею не пов'язана.

Розглянемо інший вирок.

Так, вироком Першотравневого районного суду м. Чернівців від 21.02.2024 у справі № 725/1016/23 встановлено, що особа, будучи генеральним директором Обласного комунального некомерційного підприємства «Чернівецька обласна клінічна лікарня», учинив дії, спрямовані на заволодіння цільовою адресною безоплатною допомогою.

Вищевказана особа отримав від уповноваженого представника Благодійного фонду «Шехеразаде» гуманітарну допомогу у вигляді лікарських засобів на загальну суму 246 414,08 доларів США, частиною з яких заволодів під час їх зберігання у приватному складському приміщенні.

Згідно з висновком експерта, виявлено відсутність предметів гуманітарної допомоги на загальну суму 1 013 713,45 грн.

Тобто особа, використовуючи надані йому службові повноваження, в умовах воєнного стану, незаконно заволодів отриманими як гуманітарна допомога лікарськими засобами, які перебували у його віданні, чим спричинив ОКНП «Чернівецька ОКЛ» матеріальну шкоду в особливо великих розмірах на загальну суму 1 013 713,45 грн., яка у шістьсот і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян на день учинення злочину.

Дії особи кваліфіковано за ч. 5 ст. 191 КК України як заволодіння майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, учинене в особливо великих розмірах, в умовах воєнного стану [3].

На нашу думку, у цьому разі дії особи можливо було б кваліфікувати за ч. 2 ст. 201-2 КК України як незаконне використання безоплатної допомоги, учинене службовою особою

з використанням службового становища у тому разі, якби в диспозиції статті замість «із метою отримання прибутку» було «із корисливою метою». Корислива мета завжди передбачає вигоду для себе чи інших.

Під незаконним використанням у даному разі необхідно розуміти те, що особа розпорядилася на свій розсуд частиною майна, яке перебувало в її віддані (зберігала у приватному складському приміщенні).

Проте тут дійсно правильніше кваліфікувати дії особи як заволодіння майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, учинене в особливо великих розмірах, в умовах воєнного стану. Тим паче що діяння, передбачене ч. 5 ст. 191 КК України, є особливо тяжким злочином (передбачено покарання у вигляді позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років), а ч. 2 ст. 201-2 України – нетяжкий злочин (від трьох до п'яти років) та ч. 3 ст. 201-2 України – тяжкий злочин (від п'яти до семи років).

Висновки. Незважаючи на те що ст. 201-2 КК України є важливою та точно не зайвою в Кримінальному кодексі України, її норми не є досконалими, вони потребують внесення певних змін.

Пропонуємо таку редакцію:

Стаття 201-2 «Незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв»

1. Незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, учинене з корисливих мотивів, – карається штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від шістдесяти до двохсот годин, або виправними роботами на строк до двох років, або пробачінням наглядом на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

2. Незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, учинене з корисливих мотивів у значному розмірі, – карається штрафом від трьох тисяч до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, громадськими роботами на строк від двохсот до двохсот сорока годин, виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років із позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

3. Дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища, або у великому розмірі», у чинній редакції це друга частина, – караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

4. Дії, передбачені частиною першою, другою або третьою цієї статті, учинені організованою групою або в особливо великому розмірі, чи в умовах воєнного або надзвичайного стану, зараз це третя частина ст. 201-2 КК України, – караються позбавленням волі на строк від семи до дванадцяти років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна. Змінити назву ст. 201-2 «Незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв» замість «Незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги». Тобто з назви прибрати словосполучення «безоплатної допомоги».

Зважаючи на судову практику, предметом указанного правопорушення здебільшого виступає саме гуманітарна допомога.

Відповідно до чинного законодавства України, гуманітарна допомога є різновидом безоплатної допомоги.

Не є доцільним указувати в диспозиції статті і гуманітарну допомогу, і безоплатну допомогу.

По-друге, змінити диспозицію частини першої на:

«Незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, учинене з корисливих мотивів».

Уважаємо непотрібним зазначати в диспозиції такі категорії, як «товари» та «предмети», оскільки перший призначений для купівлі і продажу на відміну від гуманітарної допомоги, а другий узагалі є зайвим, навіщо конкретизувати.

Прибрати такі дії, як «продаж» та «укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном».

Звісно, більшість кримінальних проваджень та вироків, саме за продаж гуманітарної допомоги, стало резонансним в умовах сьогодення. Проте продаж не охоплює усіх протиправних дій із гуманітарною допомогою. Окрім продажу, гуманітарну допомогу можна, наприклад, обміняти.

Зазначати таку дію, як дарування, також не є логічним, бо його ознакою є безоплатність, тому не може йтися про якусь користь для себе чи третіх осіб.

А що стосується «укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном», то така дія не може бути передбачена в кримінальному законі, оскільки це поняття цивільного законодавства.

Правочин завжди є правомірним, що і відрізняє його від неправомірної поведінки.

Розпоряджатися майном може лише власник, а гуманітарна допомога не перебуває у власності отримувачів. Фактично така допомога належить набувачам, і саме вони мають право розпоряджатися нею на власний розсуд.

Під незаконним використанням слід розуміти продаж, обмін, привласнення та розтрату.

Проте ми вважаємо, що не слід указувати ці дії у диспозиції, бо продати чи обміняти можна лише гуманітарну допомогу, а привласнити чи розтратити її те й інше. Указати ці дії у диспозиції однієї частини не виявляється можливим, а передбачити в різних частинах не є доцільним.

Не є необхідним указувати, що саме розуміти під незаконним використанням.

Зазначити саме «з корисливою метою», а не «з метою отримання прибутку», бо отримати прибуток можна і з не корисливих намірів, наприклад продати одну гуманітарну допомогу, щоб придбати іншу, яка є більш життєво необхідною для суспільства. А корислива мета завжди передбачає вигоду для себе чи інших.

Санкція статті передбачає надто м'яке покарання, яке не співрозмірне із суспільно небезпечним діянням, тому пропонуємо внести зміни і щодо покарань.

І найголовніше: необхідно зменшити мінімальну межу для притягнення до кримінальної відповідальності (учинення у значному розмірі – 529 тис 900 грн) та вказати такий самий розмір, як для кримінальних правопорушень проти власності – 3 028 грн.

Кодекс України про адміністративні правопорушення доповнити новою статтею, яка б передбачала відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги та благодійних пожертв, вартість яких не перевищує двох неоподаткованих мінімумів доходів громадян (станом на 2025 р. – 3 028 грн.).

Такі зміни значно зменшать кількість випадків, коли за вчинення незаконних дій із гуманітарною допомогою, благодійними жертвами або безоплатною допомогою дії особи кваліфікуються за відповідною статтею кримінальних правопорушень проти власності.

Список використаних джерел

1. Вирок Дарницького районного суду м. Києва у справі № 753/13638/22 від 05.04.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118209739>
2. Вирок Немирівського районного суду Вінницької області у справі № 930/3073/24 від 27.03.2025. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126180785>

3. Вирок Першотравневого районного суду м. Чернівців у справі № 725/1016/23 від 21.02.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117131931>
4. Вирок Святошинського районного суду м. Києва у справі № 759/1547/23 від 01.11.2024. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122732162>
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>
6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2022 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
7. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
8. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2024 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
9. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-квітень 2025 року. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
10. За п'ять місяців 2022 року України отримала 3,9 тисяч тонн гуманітарної допомоги з-за кордону. *Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів*. URL: https://komspir.rada.gov.ua/news/main_news/75360.html
11. Постанова Великої Палати Верховного Суду у справі № 301/2178/13-к від 05.12.2018. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/78529879>
12. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги : Закон України від 24 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>
13. Ухвала Київського апеляційного суду у справі № 759/1547/23 від 06.03.2025. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125652853>

Надійшла до редакції 08.05.2025

References

1. Vyroky Darnytskoho raionnoho sudu m. Kyieva u spravi № 753/13638/22 vid 05.04.2024 [Verdict of the Darnytskyi District Court of Kyiv in case No. 753/13638/22 dated 05.04.2024]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118209739>. [in Ukr.].
2. Vyroky Nemyrivskoho raionnoho sudu Vinnytskoi oblasti u spravi. № 930/3073/24 vid 27.03.2025 [Verdict of the Nemyrivskyi District Court of Vinnytsia Region in case No. 930/3073/24 dated 27.03.2025]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/126180785>. [in Ukr.].
3. Vyroky Pershotravnevoho raionnoho sudu m. Chernivtsiv u spravi № 725/1016/23 vid 21.02.2024 [Verdict of the Pershotravnevi District Court of Chernivtsi in case No. 725/1016/23 dated 21.02.2024]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117131931>. [in Ukr.].
4. Vyroky Sviatoshynskoho raionnoho sudu m. Kyieva u spravi № 759/1547/23 vid 01.11.2024 [Verdict of the Sviatoshynskyi District Court of Kyiv in case No. 759/1547/23 dated 01.11.2024]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122732162>. [in Ukr.].
5. Iedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen [Unified State Register of Court Decisions]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/>. [in Ukr.].
6. Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2022 roku [Unified Report on Criminal Offenses for January-December 2022]. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia. *Ofis Heneralnoho prokurora*. Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].
7. Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2023 roku [Unified Report on Criminal Offenses for January-December 2023]. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty

yikh dosudovoho rozsliduvannia. *Ofis Heneralnoho prokurora*. Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].

8. Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-hruden 2024 roku [Unified Report on Criminal Offenses for January-December 2024]. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia. *Ofis Heneralnoho prokurora*. Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].

9. Iedynyi zvit pro kryminalni pravoporushennia za sichen-kviten 2025 roku [Unified Report on Criminal Offenses for January-April 2025]. Pro zareiestrovani kryminalni pravoporushennia ta rezultaty yikh dosudovoho rozsliduvannia. *Ofis Heneralnoho prokurora*. Retrieved from: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareiestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>. [in Ukr.].

10. Za piat misiatsiv 2022 roku Ukrainy otrymala 3,9 tysiach tonn humanitarnoi dopomohy z-za kordonu [In the first five months of 2022, Ukraine received 3.9 thousand tons of humanitarian aid from abroad]. *Komitet z pytan sotsialnoi polityky ta zakhystu prav veteraniv*. Retrieved from: https://komspip.rada.gov.ua/news/main_news/75360.html. [in Ukr.].

11. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu u spravi № 301/2178/13-k vid 05.12.2018 [Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court in case No. 301/2178/13-к dated 05.12.2018]. Retrieved from: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/78529879>. [in Ukr.].

12. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho kodeksu Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za nezakonne vykorystannia humanitarnoi dopomohy [On amendments to the Criminal Code of Ukraine regarding liability for the illegal use of humanitarian aid]: *Zakon Ukrainy vid 24 bereznia 2022 r.* Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>. [in Ukr.].

13. Ukhvala Kyivskoho apeliatyinoho sudu u spravi № 759/1547/23 vid 06.03.2025 [Resolution of the Kyiv Court of Appeal in case No. 759/1547/23 dated 06.03.2025]. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125652853>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Tatyana Borysenko. Legal qualification under Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine: problems and ways to solution them

In the course of the research conducted in this direction, the provisions of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine «Illegal use for the purpose of obtaining humanitarian aid, charitable donations or gratuitous assistance» were analyzed, as well as the circumstances affecting the qualification under this article.

The classification of any offenses plays an important role, since the assessment of an illegal act generates consequences of various levels, which in turn affect society and its relations.

The qualification of criminal offenses is important, since it is the socially dangerous criminal act (action or inaction) that causes the greatest harm to society that is assessed.

Incorrect classification of criminal offenses can lead to negative consequences for both the individuals who committed the offense and society as a whole.

If we turn to Article 201-2 of the Criminal Code, its norms can be interpreted in different ways, therefore, in practice, problematic issues may arise when qualifying under the specified article.

The article provides for the use of humanitarian aid, charitable donations and gratuitous assistance in a significant amount. If this amount is less than the article provides, it is unclear how to qualify the actions of a person, since administrative liability for unlawful actions with humanitarian aid, charitable donations and gratuitous assistance is not provided.

Therefore, it is important to regulate this issue at the legislative level.

The article analyzes the provisions of Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine regarding the problems that may arise when qualifying under this article.

Proposals have been made to improve this legal norm.

Key words: *humanitarian aid, charitable donations, free aid, socially dangerous act, qualification of a criminal offense.*